

Царица Александра Фјодоровна Романов

О браку и породичном животу

Света царица-мученица Александра

О БРАКУ И ПОРОДИЧНОМ ЖИВОТУ

Предговор јереја Артемија Владимирова
Превела с енглеског Лидија Васењин

Братство преподобног Германа Аљаског
Платина, Калифорнија

Руско одељење
Валаамског друштва Америке
Москва, 1996.

У овој књизи царице Александре Фјодоровне налазе се одломци из дела која су је инспирисала. Царица их је записала у дневник (ГАРФ, ф. 640, оп. 1, д. 301) у септембру 1899. године, пет година после удаје, кад је већ имала три кћерке. Тада је с посебном пажњом читала књигу Ц.Р.Милера “Домострој, или Идеалан породични живот”. Цитати јасно показују шта је било блиско њеном срцу и шта ју је мучило и бринуло у свакодневном животу. Биће занимљиво обратити пажњу на нека места у тексту која су подвучена руком царице.

1996. Издавачко одељење Валаамског друштва Америке и Русије

Предговор

За мене су ови изводи из записа императорке Александре Фјодоровне били право откровење. Онолико колико се данас много среће духовних радова посвећених монаштву толико је оскудан списак књига које би савременог читаоца упознавале са хришћанским осмишљавањем брака. Међутим, већина хришћана бира пут венчаног брака, који свети оци називају “уточиштем целомудрија”.

Нећемо скривати да наш живот пролази у бригаама због тражења хлеба насушног, да узајамна ограниченост и греховност супруга често остављају свој видљиви траг на односима између мужа и жене. Постепено сиромаше и крње се осећања, која су заљубљене чинила најсрећнијим бићима на свету, бледи сјај пожртвованости и витештва, свакодневица чини да општење супруга постане безбојно. Они се с времена на време осећају као бурлаци, који једва вуку лађу породичног живота. Очигледно је да ово није била судбина крунисаних Николаја и Александре. Урођена племенитост, чистота осећања и намера сјединиле су се са свесним и промишљеним напором да се очува и заштити онај савез, који је заиста постао узор верним поданицима и који је на крају животног пута био запечаћен мученичким подвигом.

За нас је најважније то што Александра Фјодоровна читајући књиге исписује из њих оно што је најближе њеном сопственом брачном искуству. Очигледно је да је у рукама имала најразличитија дела и по жанру и по садржини. Философска размишљања, етика брака, поезија, духовне изреке – све је то била храна за њена размишљања о Богу. Мислимо да ни из далека нису сви аутори које је царица изучавала били православни, али је њена душа, која је умела да воли “тако искрено и тако нежно”, с хришћанском мудрошћу и разборитошћу извлачила бисере моралних сентенци и максима, које су највише говориле њеном женском срцу.

Унутрашња снага објављених забелешки је у моралном лику живота благочестиве Царице у потпуности предане породичном идеалу. Управо због тога су доле наведене забелешке прожете таквим миром, искреношћу која све побеђује и небеском лепотом. У наше време када најобичнија општечовечанска поимања дуга, части, савести, одговорности и верности постају све мање видљива, када се, по речима јеванђелисте Матеја “зато што се умножило безакоње, охладњела љубав многих” (Мт. 24, 12), читање ових материјала може да буде прави догађај духовног реда. Савети, упозорења супрузима, мисли о истинској и привидној љубави, размишљања о односима између најближих рођака, сведочанства о великом значају домаћег ентеријера и атмосфере у духовном развоју личности детета – ето то је, иако ни издалека не потпун, списак етичких проблема којих се Царица дотакла.

Ма колико човек да чита ове материјале све време проналази нешто ново што му је потребно баш тог дана и сата, јер живот у браку претендује на ангажовање свих стваралачких моћи човека у његовом делокругу. Царица нам помаже да новим очима погледамо на богоустановљени брак и да оценимо овај дар у светлости Христове љубави како бисмо разумно служили једни другима на славу Божију. Читалац који има добро и милостиво срце и кротку и тиху природу учврстиће наведене врлине у себи, а онај чије је срце можда савладано суровом безосећајношћу и које је одавно заборавило да постоје нежност, снисходљивост, трпељивост и добродушност неће моћи да не осети жељу да се

измени набоље, да се не сети своје прве љубави и покаје. Данас, када се руше сви друштвени принципи и народ страда под теретом сопственог неморала, верујемо да ће објављени материјали многима отворити очи за супружанске врлине, а друге сачувати од грешака, за које, нажалост тако горко и дуго потом плаћамо.

“Ако, дакле, ко укине једну од ових најмањих заповијести и научи тако људе, назваће се најмањи у Царству Небескоме; а ко изврши и научи, тај ће се велики назвати у Царству Небескоме” (Мт. 5, 19). Ово последње се несумњиво догодило са величанственом царицом земље руске. Света великомученице царице Александра, моли Бога за нас!

**Јереј Артемије Владимиров
старшина храма Свих светих
у Красном селу, Москва**

О браку и породичном животу

Смисао брака је у причињавању радости. Подразумева се да је брачни живот најсрећнији, најпотпунији и најбогатији. То је савршена Божанствена институција.

Божанствена замисао се због тога састоји у томе да брак доноси срећу, да он живот и мужа и жене чини потпунијим како нико од њих не би изгубио већ да обоје победе. Ако брак ипак не постаје срећан и не чини живот богатијим и потпунијим кривица није до саме брачне везе; кривица је до људи који су њоме сједињени.

Брак је Божанствени обред. Он је био део замисли Божије када је Он стварао човека. То је најприснија и најсветија веза на земљи.

После склапања брака прве и главне обавезе мужа су према жени, а жене – према мужу. Они морају да живе једно за друго, да једно за друго дају живот. Раније су обоје били несавршени. Брак је сједињавање две половине у јединствену целину. Два живота су повезана у тако тесан савез да више не постоје два живота него један. Обоје до краја свог живота носе свету одговорност за срећу и највише благо оног другог.

Дан свадбе треба увек памтити и издвајати га између других нарочито важних датума у животу. То је дан чија ће светлост до краја живота обасјавати све друге дане. Радост због склапања брака није бурна него дубока и мирна. Кад се сједињују руке и изговарају света свечана обећања изнад брачног олтара долећу анђели и тихо певају своје песме, а затим штите срећни пар својим крилима када почиње њихов заједнички животни пут.

Кривицом оних који су се узели, једног или обоје, живот у браку може постати несрећан. Могућност среће у браку је врло велика, али се не сме заборавити ни на могућност његовог краха. Само правилан и mudar живот у браку ће помоћи да се постигну идеални брачни односи.

Прва лекција коју човек треба да научи и да испуни јесте стрпљење. На почетку породичног живота откривају се како врлине карактера и нарави тако и недостаци и специфичности навика, укуса и темперамента за које друга половина није ни подозревала да постоје. Понекад се чини да је немогуће навићи се једно на друго, да ће конфликти бити вечити и безнадежни, али стрпљивост и љубав савлађују све, и два живота се сливају у један, племенитији, снажнији, потпунији и богатији и тај живот ће се наставити у миру и спокојству.

Дужност у породици јесте несебична љубав. Свако мора да заборави на своје “ја” посветивши себе оном другом. Свако треба да криви себе, а не другог ако нешто не иде како треба. Неопходни су издржљивост и стрпљење, нестрпљење може све да поквари. Оштра реч може да успори сједињење душа за читаве месеце. С обе стране мора постојати жеља да се брак учини срећним и да се савлада све што представља препреку за то. И за најснажнију љубав је веома потребно да се свакодневно учвршћује. Најнеопростивија грубост је баш у сопственом дому према онима које волимо.

Још једна тајна среће у породичном животу јесте пажљивост једног према другом. Муж и жена морају стално једно према другом испољавати знаке најнежније пажње и љубави. Срећа у животу састоји се од појединих минута, од ситних задовољстава која се брзо заборављају, од пољупца, осмеха, доброг погледа, срдачног комплимента и безбројних малих, али добрих мисли и искрених осећања. Љубави је такође потребан њен свакодневни хлеб.

Постоји још један важан елемент у брачном животу – то је јединство интересовања. Ниједна брига жене не сме изгледати превише ситна чак ни за гигантски интелект највећег мужа. С друге стране, свака мудра и верна жена ће се врло радо занимати за послове свог мужа. Она ће пожелети да сазна нешто о сваком његовом новом пројекту, плану, тешкоћи и недоумици. Она ће пожелети да зна који његов подухват је успео, а који не, и да буде у току свих његових свакодневних послова. Нека оба срца деле и радост и патњу. Нека попола деле терет брига. Нека све у њиховом животу буде заједничко. Они морају заједно ићи у цркву, молити се једно поред другог, заједно приносити пред Божије стопе терет брига за своју децу и за све оно што им је драгоцено. Зашто да не разговарају о својим искушењима, сумњама и тајним жељама и да не помогну једно другом саосећањем и речима охрабрења? Тако ће живети једним животом, а не двама. Свако од њих у својим плановима и надама мора обавезно да мисли о оном другом. Једно пред другим не смеју имати никаквих тајни. Они морају имати само заједничке пријатеље. На тај начин ће се два живота слити у један живот и они ће делити и мисли и жеље и осећања и радост и тугу и задовољство и бол.

Бојте се знака и најмањег почетка неразумевања или отуђења. Уместо да се човек уздржи он изговори глупу и неопрезну реч и ево, између два срца која су дотад била једна целина појавила се мала пукотина која се све више шири док они заувек не постану одвојени једно од другог. Рекли сте нешто несмотрено? Одмах тражите опроштај. Настао је неки неспоразум? Није важно чијом кривицом, не дозволите да то остане између вас.

Уздржавајте се од свађе. Немојте ићи на спавање тајећи у себи осећање гнева. У породичном животу не сме бити места за гордост. Никада не треба хранити своје осећање увређене гордости и скрупулозно мерити ко мора да тражи опроштај. Они који истински воле не смеју да се баве таквом казуистиком, они су увек спремни и да уступе и да се извине.

Без Божијег благослова, ако Он не освети брак све честитке и добре жеље другова ће бити празне речи. Без Његовог свакодневног благослова породичног живота чак и најнежнија и најискренија љубав неће моћи да да све оно што је потребно жедном срцу. Без благослова Неба сва лепота, радост и вредност породичног живота могу у било ком тренутку бити уништене.

У уређењу дома морају учествовати сви чланови породице, и најпотпунија породична срећа може бити достигнута када сви часно испуњавају своје обавезе.

Једна реч обухвата све – та реч је “љубав”. У речи “љубав” је читав том мисли о животу и дугу, и када је ми упорно и пажљиво изучавамо свака од њих постаје јасна и прецизна.

Када вене лепота лица и гаси се сјај у очима, а са старошћу долазе боре или остављају своје трагове и ожиљке болести, туге и бриге, љубав верног мужа мора да остане исто онако дубока и искрена као раније. На земљи нема мере која може да измери дубину Христове љубави према Његовој Цркви и ниједан смртник не може да воли с истом таквом дубином, али је ипак сваки муж обавезан да то чини у оној мери у којој се ова љубав може поновити на земљи. Ниједна жртва не треба да му изгледа превелика за његову вољену.

У љубави је потребна нарочита деликатност. Човек може да буде искрен и одан, а да ипак у његовим речима и поступцима недостаје она нежност која тако плени срца. Ево савета: немојте показивати своје лоше расположење и увређена осећања, не говорите гневно, не поступајте лоше. Ниједна жена на свету неће толико патити због оштрих или непромишљених речи, које су излетеле из ваших уста као ваша сопствена жена. А највише од свега се бојте да растужите управо њу. Љубав ти не даје право да се понашаш грубо

према ономе кога волиш. Што су приснији односи тим је болније срцу од погледа, геста или речи које се изговоре у нервози или су једноставно непромишљене.

Свака жена мора да зна да кад је узнемирена или има неких потешкоћа увек може код свог мужа да нађе безбедно и тихо уточиште. Она мора да зна да ће је он схватити, да ће се према њој понашати врло тактично, да ће употребити снагу да би је заштитио. Она никада не сме да посумња у то да ће он саосећати с њом у свим тешкоћама. Требало би да се она никада не плаши да може да наиђе на хладноћу или прекор када дође код њега да тражи заштиту.

Ако један супружник поштује другог и он је узвишен, а ако не и он је понижен.

Човек треба да се саветује са својом женом о својим пословима и да има поверења у њу. Можда она неће умети као он да се разабере у пословима, али је могуће да ће моћи да предложи много тога драгоценог, јер женска интуиција често ради брже од мушке логике. Међутим, чак и ако жена не може да помогне мужу у његовим пословима љубав према њему је приморава да се занима за његове бриге. И она је срећна када он тражи савет од ње и тако се они још више зближују.

Ако је дан био успешан она заједно с мужем дели његову радост, а ако је био неуспешан она му, као верна жена, помаже да преброди непријатности и храбри га.

Требало би да руке мужа надахнутог љубављу умеју све да ураде. Требало би да сваки муж који воли има велико срце. Многи људи који пате морају наћи помоћ у правој породици. Сваки муж жене хришћанке мора се сјединити с њом у љубави према Христу. Из љубави према њој он ће проћи кроз искушења у вери. Делећи њен живот испуњен вером и молитвом он ће и свој живот везати за Небо. Обједињени на земљи заједничком вером у Христа, преливајући своју узајамну љубав у љубав према Богу они ће бити вечно сједињени и на Небу. Због чега срца троше године на земљи срастајући се у једно, преплићући своје животе, сливајући се душама у један савез који се може достићи само после гроба? Зашто да не стреме ка вечности одмах?

Не само да срећа мужа зависи од жене него и развој и раст његовог карактера. Добра жена је благослов Неба, најлепши дар мужу, његов анђео и извор безбројних блага: њен глас је за њега најслађа музика, њен осмех му обасјава дан, њен пољубац је чувар његове верности, њене руке су блазам за његово здравље и цео његов живот, њена вредноћа је залог његовог благостања, њена стидљивост је његов најбољи економ, њене

усне његов најбољи саветник, њене груди најмекши јастук на којем се заборављају све бригае, а њене моливе његов адвокат пред Господом.

Верна жена не треба да буде ни машта песника, ни лепа слика, ни ефемерно створење које би се човек бојао да додирне, него треба да буде здрава, снажна, практична и вредна жена, способна да испуњава породичне обавезе, а коју ипак одликује она лепота коју души даје узвишен и племенит циљ.

Прва ствар која се захтева од жене јесте верност, верност у најширем смислу речи. Срце њеног мужа јој се мора поверавати без бојазни. Апсолутно поверење је основа верне љубави. Сенка сумње нарушава хармонију породичног живота. Верна жена својим карактером и понашањем доказује да је достојна мужевљевог поверења. Он је сигуран у њену љубав, зна да му је њено срце стално предано. Он зна да она искрено подржава његова интересовања. Врло је битно да муж може да повери својој верној жени вођење свих домаћих послова знајући да ће све бити у реду. Расипност и екстравагантност жене су уништиле срећу многих брачних парова.

Свака верна жена је прожета интересовањима свог мужа. Кад му је тешко она се труди да га охрабри својим саосећањем и испољавањем своје љубави. Она с ентузијазмом подстиче све његове планове. Она није терет на његовим ногама. Она је снага у његовом срцу која му помаже да постане све бољи. Нису све жене благослов за своје мужеве. Понекад се жена пореди са биљком-пузавицом која обавија снажни храст – свог мужа.

Верна жена чини живот свога мужа племенитијим и значајнијим усмеравајући га снагом своје љубави према узвишеним циљевима. Када се она пуна поверења и љубави привије уз њега у њему се буде најплеменитије и набогатије црте његове природе. Она у њему подстиче храброст и одговорност. Она чини његов живот предивним, ублажава његове оштре и грубе навике ако је таквих било.

Међутим, има и таквих жена које су сличне биљкама-паразитима. Оне се обавијају око мужа, али саме ништа не доприносе. Оне не пружају руку помоћи. Излежавају се на диванима, шетају улицама, сањаре над љубавним романима и сплеткаре по примаћим собама. Оне су потпуно бескорисне и као такве постају бремене и за најнежнију љубав. Уместо да живот мужа учине снажнијим, богатијим и срећнијим оне само ометају његове успехе. Резултат је врло кукаван и по њу. Верна жена се привија и обавија мужа, али му такође помаже и надахњује га. Њен муж на свим пољима осећа како му њена љубав помаже. Добра жена је чуварка породичног огњишта.

Неке жене размишљају само о романтичним идеалима и занемарују своје свакодневне обавезе и тиме не учвршћују своју породичну срећу. Често се дешава да је узрок уништене најснажније љубави: неред, немар и лоше вођење домаћинства.

Жена је обдарена саосећањем, деликатношћу и способношћу да инспирише. Ово чини да она постаје у извесном смислу Христов посланик с мисијом да олакша људске патње и тугу.

Главна обавеза сваке жене је уређење и вођење домаћинства. Она мора бити великодушна и доброг срца. Жена чије срце не дотиче призор несреће, која не жури да помогне кад је то у њеној моћи лишена је једног од главних женских квалитета, који чине основу женске природе. Права жена дели с мужем бреме његових брига. Ма шта да се мужу догоди у току дана када он долази у свој дом мора доспети у атмосферу љубави. Други пријатељи га могу изневерити, али женина оданост мора бити постојана. Кад наступа мрак и незгоде опкољавају мужа одане женине очи га гледају као звезде наде које сијају у тами. Кад је потиштен њен осмех му помаже да поново нађе снагу, као што сунчев зрак диже погнути цвет.

С благословом тихим Неба
Анђели нам слећу
Када, онемевши од туге,
Душа пати.

Ако је снага мушкарца у знању снага жене је у благости. Небо увек благосиља дом жене која живи ради добра. Одана жена има потпуно поверење у мужа. Она од њега ништа не крије. Не слуша речи усхићености других мушкараца које не може њему да исприча. Она му поверава свако своје осећање, наду и жељу, сваку радост или муку. Када се осећа разочараном или увређеном она може да доживи искушење да о својој патњи исприча блиским пријатељима. Нема ничег погубнијег како по њене сопствене интересе тако ни по поновно успостављање мира и среће у њеном дому. Недаће на које се жали другима остају као незацељене ране. Мудра жена никоме неће поверити своју тајну несрећу осим своме господару, јер једино он стрпљењем и љубављу може да изглади све размирице и несугласице.

Љубав у жени открива много тога што не виде очи са стране. На њене недостатке она баца вео и преображава чак и њене најпростије црте.

Исто онолико колико са временом проведеним у раду и бригаама нестаје привлачност физичке лепоте све више и више мора да сија душевна лепота долазећи на смену изгубљеној привлачности. Жена увек пре свега мора да се стара о томе да се свиђа мужу, а не још неком. Кад су сами она мора да изгледа још боље, а не да запостави свој изглед зато што је нико више не види. Уместо да буде живахна и привлачна у друштву, а кад остане сама да падне у меланхолију и ћути, жена мора да остане весела и привлачна и кад остаје насамо с мужем у свом тихом дому. И муж и жена морају једно другом да дају све најбоље од себе. Њена ватрена заинтересованост за све његове послове и њен мудри савет по било ком питању дају мужу снагу за испуњавање његових свакодневних обавеза и чине га храбрим за сваку битку. А мудрост и снагу који су јој потребни за испуњавање светих обавеза супруге жена може да нађе само у обраћању Богу.

Нема ничег снажнијег од осећања које нас обузима када на рукама држимо своју децу. Њихова беспомоћност дира у нашим срцима племените струне. За нас је њихова невиност снага, која нас чисти. Кад је у кући новорођенче брак као да се поново рађа. Дете зближава брачни пар као никад раније. У срцима родитеља оживљавају струне које су до тада ћутале. Пред младе родитеље постављају се нови циљеви, појављују се нове жеље. Живот одмах добија нови и дубљи смисао.

Њиховим рукама је поверено свето бреме, бесмртни живот који они треба да сачувају и ово у родитељима изазива осећање одговорности, тера их да се замисле. “Ја” више није центар света. Они имају нови циљ ради којег треба живети, циљ који је довољно велик да испуни цео њихов живот.

“Деца су апостоли Бога,
Које нам дан за даном
Он шаље да би нам говорила
О љубави, миру и нади!”

Наравно, с децом се појављује маса брига и напора, и због тога има људи који на појаву деце гледају као на несрећу. Међутим, тако на децу гледају само хладни егоисти.

Ах, у шта би се свет претворио за нас
Када би деца из њега нестала,
Потпуна би празнина била иза нас,
А пред нас би само сенка смрти стала.
Од каквог је лишће значаја за дрво?
И светлост и ваздух преко њега,
У слатки нежни сок претвара се прво,
И у стабло иде хранећи га.
Као лишће у том гају,
ОвOME су свету деца; њиховим очима
Ми гледамо на лепоту,

Коју небеса нам дају.

Велика је ствар преузети на себе одговорност за ове нежне младе животе, који свет могу обогатити лепотом, радошћу и снагом, али који лако могу и да се упропасте; велико је дело неговати их, формирати њихов карактер – ево о чему треба да размишљаш кад уређујеш свој дом. То мора бити дом у којем ће деца расти ради истинитог и племенитог живота, ради Бога.

Никаква блага света не могу човеку да замене губитак блага, које се ни са чим не може упоредити – његове рођене деце. Нешто Бог даје често, а нешто само једном. Прлазе и поново се враћају годишња доба, цвета ново цвеће, али младост никад не долази два пута. Само једном се даје детињство са свим његовим могућностима. Оно што можете да учините да бисте га улепшали чините брзо.

Главни центар у животу сваког човека мора бити његов дом. То је место где расту деца – расту физички, учвршћују своје здравље и упијају у себе све оно што ће их учинити истинским и племенитим мушкарцима и женама. У дому где расту деца читаво њихово окружење и све што се дешава утиче на њих, и чак и најмањи детаљ може да утиче на њих повољно или штетно. Чак и природа око њих формира њихов будући карактер. Све оно лепо што виде дечје очи оставља трага у њиховим осетљивим срцима. Ма где да се васпитава дете на његов карактер остављају траг места где је оно расло. Морамо да учинимо да собе у којима ће наша деца спавати, играти се и живети буду што лепше, онолико колико нам то средства дозвољавају. Деца воле слике, и ако су слике у кући чисте и лепе оне на њих изванредно утичу, чине их префињенијима. Али и сам дом, чист и опремљен са укусом, с једноставним украсима и пријатним изгледом непроцењиво утиче на васпитање деце.

Велика уметност је живети заједно нежно се волећи. Ово мора да потекне од самих родитеља. Свака кућа личи на своје градитеље. Префињена природа чини да и дом буде префињен, а груб човек ће и дом учинити грубим.

Родитељи морају бити онакви каквима желе да виде своју децу – не на речима него на делима. Они морају да уче своју децу на примеру свог живота.

Још један важан елемент у породичном животу јесу односи међусобне љубави; не просто љубави него култивисане љубави у свакодневном животу породице, испољавање љубави у речима и поступцима. Љубазност у кући, не формална него искрена и природна. Радост и срећа су деци потребни исто онолико колико је биљкама потребан ваздух и сунчева светлост.

Најбогатије наследство које родитељи могу да оставе деци јесте срећно детињство с нежним успоменама на оца и мајку. Оно ће осветлити будуће дане, чуваће их од искушења и помоћи ће им у суровој свакодневици живота када деца напусте родитељски кров.

“Нека дом ваш буде као башта права
У којој радост гласове дечје испуњава,
А детињство је препуно среће.”

О, нека Бог помогне свакој мајци да схвати величину и славу труда, који јој предстоји кад на својим грудима држи дете, које треба да однегује и васпита. Што се тиче деце – дуг родитеља је да их припреме за живот, за сва искушења која ће им Бог послати. Будите предани. Са страхопоштовањем примите своје свето бреме. Најчвршће везе су везе којима је срце човеково везано за прави дом. У правом дому чак и мало дете има свој глас. А појава новорођенчета утиче на читаво породично уређење. Дом, ма како скроман и мали био, за сваког члана породице мора бити најдраже место на свету. Он мора бити испуњен таквом љубављу и таквом срећом да без обзира на то у којим крајевима да се човек касније обрете, ма колико година да прође, његово срце увек подједнако тежи ка родном дому. У свим искушењима и несрећама родни дом је уточиште за душу.

Снага воље лежи у основи храбрости, али храброст може да прерасте у праву мужевност само онда кад воља уступа и што више воља уступа снажније се испољава мужевност.

На земљи нема поступка који више приличи мушкарцу него када се мушкарац у напону снаге као мало дете с љубављу поклања пред својим родитељем указујући му част и поштовање.

Ми знамо да када Он одбија да испуни нашу молбу то значи да би по нас било лоше да се она испуни. Кад нас не води оним путем, који смо ми замислили, кад нас кажњава или нас исправља, Он то чини с љубављу. Ми знамо да Он све чини ради нашег највишег добра.

Душа пише своју историју на телу.

Док су родитељи живи дете увек остаје дете и мора родитељима да узвраћа љубављу и поштовањем. Љубав деце према родитељима се изражава у потпуном поверењу у њих. Правој мајци је важно све што занима њено дете. Она исто тако радо слуша о његовим доживљајима, радостима, разочарењима, достигнућима и фантазијама као што други људи слушају неку романтичну повест.

Деца морају да се уче самоодрицању. Она неће моћи да имају све што би желела. Морају да се науче да се одричу сопствених жеља ради других људи. Такође морају да науче да буду брижна. Безбрижан човек увек причињава штету и наноси бол, не намерно, него просто из нехата. Да се испољи брига и није потребно тако пуно – реч охрабрења када неко има непријатности, мало нежности када неко изгледа тужан, пружање помоћи у право време ономе ко је уморан. Деца морају да се уче да доносе корист родитељима и једна другима. Она то могу да учине не захтевајући превише пажње, не причињавајући другима бриге и узнемиравања због себе. Чим мало поодрасту деца морају да се науче да се уздају у себе, да се науче да се сналазе без помоћи других како би постала снажна и независна.

Родитељи понекад греше бринући се превише или дајући стално глупе и раздражујуће савете, али синови и кћери морају да се сложе с тим да је у основи све ове прекомерне брижности дубока брига за њих.

Племенит живот, снажан, поштен, озбиљан и богоугодан карактер јесу највећа награда родитељима за напорне године љубави пуне самопожртвованости. Нека деца живе тако да родитељи у старости могу њима да се поносе. Нека деца испуњавају нежношћу и умиљатошћу године њиховог гашења.

Међу браћом и сестрама мора да постоји чврсто и нежно пријатељство. У нашим срцима и животу морамо да чувамо и негујемо све што је лепо и свето. Да би пријатељски односи у нашем сопственом дому били дубоки, искрени и срдачни њих морају да формирају родитељи, помажући душама да се зближе. Нема на свету пријатељства чистијег, богатијег и плодотворнијег од пријатељства у породици, само ако се његов развој усмери. Младић мора према својој сестри бити пажљивији него према ма којој другој младој жени на свету, а млада жена док нема мужа мора брата сматрати најближим човеком на свету. Они на овом свету морају да чувају једно друго од опасности и лажних и погибелних путева.

Над сваким од нас увек лебди невидљиви анђео-чувар.

- Оче, шта је живот?
- Битка, дете моје.

У којој најпрецизнији може промашити.
И најопрезнији се може преварити,
У којој и срце јунака може задрхтати,
А непријатељ и дању и ноћу напада.
Ова битка целим светом влада,
И у њој се мора до краја остати.

Сваком младом човеку живот је нарочито тежак. Када ступа у живот потребна му је подршка свих оних који га воле. Потребне су му молитве и помоћ свих његових пријатеља. Због недостатка подршке и љубави многи млади људи губе у животним биткама, а они који излазе као победници често за ту победу треба да захвале љубави верних срца која је у њих улила наду и храброст у тренуцима борбе. Немогуће је спознати цену правог пријатељства на овом свету.

Свака предана сестра може на свог брата да изврши тако јак утицај који ће га водити као рука Господња исправним животним путем. У свом сопственом дому, на сопственом примеру покажите им сву узвишену лепоту истинске и племените женствености. Стремећи ка свему нежном, чистом у светом и божанственом идеалу жене будите оваплоћење врлине и учините врлину толико привлачном да порок у њима увек изазива само одвратност. Нека они у вама виде такву душевну чистоту, такву племенитост духа, такву Божанствену светост да их ваша светлост увек чува, ма куда да пођу, као штит или као анђео који лети изнад њихових глава у вечном благослову. Нека свака жена с помоћу Божијом тежи ка савршенству. Када ваш брат падне у искушење пред његовим очима ће се појавити слике такве љубави и чистоте да ће се он с одвратношћу окренути од заводнице. Жена је за њега или предмет поштовања или презира што зависи од тога шта он види у души своје сестре. Због тога сестра треба да се труди да задобије братовљеву љубав и поштовање. Она неће моћи да причини више штете него ако му сугерише мисао да су све жене сурове и лакомислене, да жуде само за задовољствима, и да желе да им се сви диве. А браћа заузврат морају да чувају сестре.

Нисмо свесни до краја колика је наша сила,
Да сваког дана чинимо дела добра ил' зла,
Да је некога лоша реч уништила,
А добра некога спасила.

Речи су тихе, поступци су ситни,
Одмах их забораву препуштамо,
За нас су они потпуно небитни,
Али нејакe људе њима сламамо.

Однос према женама – ево најбољег начина да се провери племенитост мушкарца. Он према свакој жени мора да се односи са поштовањем, без обзира на то да ли је она богата или сиромашна, да ли заузима висок или низак друштвени положај, и мора да јој указује све знаке поштовања. Брат мора да штити своју сестру од сваког зла и нежељеног утицаја. Он ради ње мора да се понаша беспрекорно, да буде великодушан, истинољубив и несебичан и да воли Бога. Свако ко има сестру мора да је пазити и воли. Власт коју она има је власт истинске женствености која плени чистотом душе и њена снага је у благодати.

Чистота помисли и чистота душе је оно што заиста оплемењује.

Без чистоте је немогуће замислити истинску женственост. Чак и у овом свету огрезлом у греховима и пороцима могуће је сачувати ову свету чистоту. “Видео сам љиљан како плива у црној блатњавој води. Све унаоколо је иструлило, а љиљан је остао чист као анђеоска одежа. У тамној бари заталаса се вода, љиљан се заљуља, али се на њему није појавила ниједна мрља”. Тако да чак и у нашем неморалном свету млада жена може да сачува своју душу неокаљаном зрачећи светом несебичном љубављу. Срце младог човека мора да ликује ако он има лепу племениту сестру која има поверења у њега и која га сматра својим заштитником, саветником и другом. А сестра мора да се радује ако је брат постао снажан мушкарац који је способен да је заштити од животних бура. Између брата и сестре мора да влада дубоко, снажно и блиско пријатељство и они морају имати поверења једно у друго. Нека се између њих испрече мора и континенти - њихова љубав увек треба да остане одана, снажна и верна. Живот је превише кратак да бисмо га трошили на борбу и свађе, нарочито у светом кругу породице.

Тежак посао, тешкоће и бриге, самопожртвовање, па чак и туга губе своју оштрину, мрачност и суровост кад су ублажени нежном љубављу исто као што хладне, голе и назубљене стене постају предивне када их дивље лозе обавијају својим зеленим венцима, а нежни цветови испуњавају сва удубљења и пукотине.

У сваком дому се дешавају своја искушења, али у истинском дому влада мир, који не могу да наруше земаљске олује. Дом је место топлине и нежности.

О дому треба говорити с љубављу.

Нека је само једна реч,
Али с љубављу казана,
И молитва Господу прошаптана.
Анђеоски хор ће ликовати,
А душа твоја заувек с Небом остати.

Зачуо сам реч тиху, нежну, ја,
Као уздах летњег поднева,
Тако ми је дубоко у срце урасла,
И заувек у њему остала.
Нека се она и даље чује,
Све до последњег трена,
И куцањем и ударима срца мог,
Нек' не буде заглушена.

У таквом дому могу се васпитавати само лепота и доброта карактера. Једна од несрећа нашег доба је то што су тихе породичне вечери потиснуте пословима, забавама и изласцима у друштво.

Свака лепа мисао, која детету пада на памет касније снажи и оплемењује његов карактер. Наша тела упркос нашим жељама старе, али зашто да наше душе не остану заувек младе? Просто је злочин гушити дечју радост и приморавати децу да буду мрачна и важна. Врло брзо ће на њихова плећа пасти животни проблеми. Врло брзо ће им живот донети и бриге и невоље и тешкоће и терет одговорности. Нека бар што је дуже могуће отану млада и безбрижна. Њихово детињство треба што је год више могуће испунити радошћу, светлошћу и веселим играма.

Родитељи не треба да се стиде да се играју и праве несташлуке заједно с децом. Можда су они баш тада ближе Богу неко кад, како то они мисле, обављају врло важан посао.

Никад се не заборављају песме детињства. Сећања на њих почивају под теретом година пуних брига, као што се зими под снегом крију нежни цветови.

У животу сваке породице, пре или касније, долази горко искуство – искуство патње. Године могу проћи у непомућеној срећи, али ће сигурно бити и жалости. Поток који је тако дуго текао налик на весели поточић који тече обасјан јарком сунчевом светлошћу кроз зимске ливаде између цвећа, продире, тамни и понире у мрачну клисуру или се обрушава у виду водопада.

У манастирској тишини, осамљена,
Тамо где анђели-чувари круже,
Од искушења и грехова удаљена,
Живи она коју умрлом држе.
Сви мисле да одавно обитава
У Божанственој небеској сфери,
А она живи у манастиру,
Покорна својој пробуђеној вери.

Нико не зна каква се света тајна одиграва у новорођенчету, којем је суђено да проживи само тренутак на овој земљи. Оно га не проживљује узалуд. За овај кратки трен оно може учинити више, може оставити дубљи траг него други живећи годинама. Многа деца умирући доводе своје родитеље пред свете Христове стопе.

Постоји несрећа која рађава више од смрти. Али Божија љубав може свако искушење да претвори у благослов.

Светлост је звезда даље нег' облаци,
После олује сунчеви сијају зраци,
За Бога невољених бића нема,
Сваком Свом створењу Он добро спрема.

И тако протиче живот у правом дому, понекад обасјан јарком сунчевом светлошћу, понекад у тами. Али било у светлости или у мраку – он нас увек учи да се обраћамо Небу као Великом Дому у којем ће се остварити сва наша маштања и надања, где се поново сједињују везе покидане на земљи. За све што имамо и радимо потребан нам је Божји благослов. Нико осим Бога неће нас подржати у великој несрећи. Живот је тако крхак да сваки растанак може да буде заувек. Никада не можемо бити сигурни да ћемо још имати прилике да замолимо за опроштај због лоше речи и да ће нам бити опроштено.

Наша узајамна љубав може бити искрена и дубока у сунчане дане, али никада није толико снажна као у данима патње и туге када се показују сва богатства која су до тада била скривена.